

IV. AZ IGÉNY ÉRVÉNYESÍTÉSE ÉS A JOGORVOSLATI LEHETŐSÉGEK

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a hatáskörébe tartozó ellátások iránti igények érvényesítéséhez segítséget nyújt, az igénylőt **tájékoztatja** jogairól és kötelezettségeiről (Tny. 3. § 3. bekezdés).

Az igényt a **nyugdíj-megállapító szervnél**, illetve - ha az elhunyt jogszerző korábban nyugellátásban részesült - a nyugdíjfolyósító szervnél kell érvényesíteni (Tny. 64. § 5, bekezdés).

Az 1997. december 31-én hatályos jogszabályok alapján **megszerzett jogosultságot** megszüntetni, illetőleg korlátozni nem lehet (Tny. 3. § 1. bekezdés).

A nyugellátást csak **írásban**, kizárólag az **e célra rendszeresített nyomtatványon** (a továbbiakban: igénybejelentő lap) kell igényelni. Az igényt visszamenőleg legfeljebb **hat hónapra** lehet érvényesíteni, az ellátást a jogosultsági feltételek fennállása esetén legkorábban az igénybejelentés időpontját megelőző hatodik hónap első napjától lehet megállapítani. Az igényt az ellátás megállapításának kezdő időpontjában hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. (Tny. 64. § 1-2. bekezdés) A bejelentések személyesen vagy posta útján teljesíthetők (Tny. 98. § 1. bekezdés).

Az **igénybejelentés időpontja** az igénybejelentő lap beérkezésének a napja. Az igénybejelentő lap benyújtásával egyidejűleg az igénylőnek az azonosításához és az igénye elbírálásához szükséges **adatokat, iratokat** is elő kell terjesztenie.²² A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv eltekinthet a nem magyar nyelven kiállított okirat hiteles fordításától, ha az eljárásba bevont dolgozója az adott nyelvből államilag elismert, legalább középfokú nyelvvizsgával rendelkezik. (Tny. 64. § 3-4. bekezdés)

Ha a **hozzátartozói nyugdíjigény** benyújtásánál a jogszerző halálát bizonyító anyakönyvi kivonat nem áll rendelkezésre, de az ellátást igénylő hozzátartozó bizonyítja, hogy az eltűnés megállapítását, a holtta nyilvánítást (halál tényének megállapítását) bíróságnál kezdeményezte, az eljárást fel kell függeszteni. A bírói ítélet jogerőre emelkedését követő 6 hónapon belüli újabb jelentkezés esetén a hozzátartozói nyugellátást, baleseti nyugellátást a felfüggesztést megelőző igénybejelentés napját alapul véve kell megállapítani. (Korm. R. 66. § 1. bekezdés)

Az, aki egyidejűleg **több** saját jogú **nyugellátásra**, vagy több hozzátartozói nyugellátásra is jogosult - ha törvény másként nem rendelkezik - mind a saját jogú, mind a hozzátartozói nyugellátások közül a számára kedvezőbbet választhatja azzal, hogy a jogosultra kedvezőtlenebb nyugellátás folyósítása szüneteltetésre kerül. Ugyanazon üzemi baleset, foglalkozási megbetegedés alapján baleseti rokkantsági nyugdíj és baleseti járadék egyidejűleg nem jár. (Tny. 6. § 3. bekezdés)

A **nyugellátás attól a naptól állapítható meg**, amely napon a jogosultsághoz szükséges feltételek bekövetkeztek. Ha az igénylő részére a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény alapján munkanélküli ellátásként munkanélküli járadékot, vállalkozói járadékot, nyugdíj előtti munkanélküli segélyt, álláskereső ösztönző juttatást, vagy képzési

²² Az ügyfél-azonosításhoz szükséges adatok kivételével az ügyféltől nem kérhető olyan adat igazolása, amelyet valamely hatóság jogszabállyal rendszeresített nyilvántartásának tartalmaznia kell (2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályairól (a továbbiakban: Ket.) 36. § 2. bekezdés).

támogatásként keresetpótló juttatást folyósítanak, a nyugellátást legkorábban a felsorolt ellátások folyósításának megszűnését követő naptól lehet megállapítani.²³ (Tny. 69. §)

Rokkantságon alapuló ellátási igény elbírálása esetén az igénylő az adatok igazolásán kívül **orvosi felülvizsgálat** céljából személyes megjelenésre kötelezhető. Ha az igénylő a jogkövetkezményekről való tájékoztatást tartalmazó felhívásra az előírt orvosi felülvizsgálaton nem jelenik meg, a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv az eljárást végzésével megszüntetheti. Amennyiben a nyugellátásban részesülő az esedékes orvosi felülvizsgálaton a jogkövetkezményekről való tájékoztatást tartalmazó felhívásra nem jelent meg, az ellátásra való jogosultságát meg kell szüntetni az erről szóló határozat keltét követő hónap első napjával. (Tny. 64. § 8-9. bekezdés) Nem véglegesen megállapított ellátásoknál ilyen a soros felülvizsgálat elmulasztása. A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a munkaképesség-csökkenésen alapuló ellátásban részesülő személyt az esedékes orvosi felülvizsgálatról **eltérő időpontban** is kötelezheti - a jogkövetkezményekről való tájékoztatás mellett - orvosi felülvizsgálat céljából történő személyes megjelenésre, ha olyan tény vagy körülmény jut a tudomására, amely valószínűsíti, hogy a korábban megállapított munkaképesség-csökkenés nem áll fenn vagy az a megállapítottnál kisebb mértékű. Amennyiben a munkaképesség-csökkenésen alapuló ellátásban részesülő személy az orvosi felülvizsgálaton nem jelenik meg, az ellátásra való jogosultságát - az erről szóló határozat keltét követő hónap első napjával - meg kell szüntetni. (Tny. 64. § 10. bekezdés)

A jogosultsági feltételek fennállása esetén a **szüneteltetett nyugellátás**, baleseti járadék újbóli folyósítására a jogosult kérelmére kerülhet sor (Korm. R. 66/B. § 2. bekezdés).

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv a határozat kibocsátásával egyidejűleg a rendelkezésre álló adatok alapján **tájékoztatást** kell adjon minden olyan tényről, amely a nyugellátást igénylő személy más - jogszabály rendelkezése szerint a nyugdíjigényt elbíráló (nyugdíjmegállapító) szervek hatáskörébe utalt - ellátásra való jogosultságára és annak igénylésére vonatkozik (Korm. R. 65/C. §).

Egyszerűsített határozatot hoz a rokkantságon, munkaképesség-csökkenésen alapuló ellátás folyósítása alatt végzett orvosi felülvizsgálat eredményéről, ha a rokkantság foka, illetve a munkaképesség-csökkenés mértéke a felülvizsgálat eredményeként nem változott (Tny. 65. § 1. bekezdés).

A nyugellátási igény tárgyában **kiskorú ügyfél** esetében az érdemi határozatot tizenöt napon belül hozza meg (Korm. R. 65/D. §).

Nem kell határozatot hoznia a nyugellátások évenkénti rendszeres emeléséről - ideértve kiegészítő nyugdíjmelést és az egyösszegű kifizetést is -, továbbá a tizenharmadik havi nyugdíjról (Tny. 65. § 2. bekezdés).

A biztosított (volt biztosított) az igényelbíráló szervtől kérheti az öregségi nyugdíjra jogosító életkort megelőző tíz éven belül a figyelembe vehető szolgálati idejének, valamint életkortól függetlenül a karkedvezményre jogosító idejének megállapítását. A kérelemhez csatolni kell a biztosított által

²³ 2005. november 1-jétől munkanélküli ellátások helyett álláskeresői támogatást állapítanak meg. Ahol más jogszabály munkanélküli ellátást említ, azon az álláskeresői támogatását is, illetve ahol munkanélküli járadékot említ, azon az álláskeresői járadékot és az álláskeresői segélyt is érteni kell. (2005. évi LXX. törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény módosításáról 19. § 8-9. bekezdés)

feltüntetett, az igényelbíráló szerv nyilvántartásában nem vagy eltérő tartalommal szereplő **szolgálati időre**, illetve a **korkedvezményre** jogosító idő megállapításánál a korkedvezményre vonatkozó, az igénylő rendelkezésére álló igazolásokat, okiratokat. Az igazgatási szerv határozatban állapítja meg az elismert szolgálati időt, illetve a korkedvezményre jogosító időt, valamint - megfelelő indokolással - a szolgálati időként, illetve korkedvezményre jogosító időként el nem ismerhető időtartamot. (Tny. 68. §)

A **baleseti rokkantsági nyugdíj iránti igényt** a baleset bekövetkezése, foglalkozási betegség esetén a betegség megállapításának a napjától számított két éven belül lehet érvényesíteni. Ha a sérült a baleset miatt táppénzben részesült, a határidőt a táppénz első ízben történő megszűnésének a napjától kell számítani. Három éven belül lehet érvényesíteni a baleseti rokkantsági nyugdíj iránti igényt, ha a baleset következményét az előbbi határidő után lehetett csak megállapítani. Az üzemi baleset következtében meghalt személy hozzátartozója a halál napját követő két éven belül érvényesítheti igényét. Ezen határidők lejártá után akkor lehet az igényt érvényesíteni, ha egykorú okirat (baleseti jegyzőkönyv, társadalombiztosítási vagy üzemi nyilvántartás, rendőrhatalósági eljárás során készült irat, orvosi lelet, boncolási jegyzőkönyv stb.) alapján kétséget kizáróan bizonyított, hogy üzemi baleset történt, továbbá ha a sérülés és a munkaképesség-csökkenés, illetve a halál között - a jogszabályban meghatározott rehabilitációs szakértői szerv véleménye szerint - okozati összefüggés van. (Tny. 70. §)

A nyugellátás iránti igény elbírálásához a rokkantságról, illetőleg a rehabilitálhatóságról a **rehabilitációs szakértői szerv** szakvéleményt ad. A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv eljárása során a rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményéhez kötve van. (Tny. 72. § 1. bekezdés)

Ha a nyugellátásra jogosultság kétséget kizáróan fennáll, a nyugellátás összege azonban adatok hiánya vagy egyéb ok miatt az igénybejelentéstől számított 30 napon belül várhatóan nem határozható meg, akkor a rendelkezésre álló adatok alapján az igénylő részére végzésben **előleget** kell megállapítani, és folyósítani. A nyugellátás megállapításakor a nyugellátás összegébe a folyósított előleget be kell számítani. (Tny. 73. §)

Ha az igénylő a nyugellátás iránti kérelmét a határozat jogerőre emelkedéséig²⁴ **visszavonja**, a felvett nyugellátást 30 napon belül köteles visszafizetni (Tny. 74. §).

Ha a rokkantságon alapuló nyugellátásra irányuló igényt a rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményére tekintettel utasították el, az elutasító határozat jogerőre emelkedését követő egy éven belül előterjesztett újabb igénybejelentést csak akkor kell elbírálni, ha a háziorvos (szakorvos) igazolja, hogy az igénylő **egészségi állapota** az igény elutasítását követően **rosszabbodott** (Tny. 75. §).

A nyugellátásnak rehabilitációs szakértői szerv vizsgálata alapján történő **megszüntetését** az erről szóló határozat keltét követő második hónap első napjától kell végrehajtani (Tny. 76. §).

²⁴ Lásd a Ket. 34. § 2. bekezdését.

A **kivándorolt**, illetőleg külföldön élő vagy tartózkodó személy nyugellátás iránti igényét a Középmagyarországi Regionális Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság bírálja el. Ha az igényt nem személyesen terjesztik elő, az igénybejelentés céljára rendszeresített nyomtatványon az igénylő aláírását közjegyzővel vagy a Magyar Köztársaság külképviseleti szervével, illetőleg külföldi hatósággal hitelesíttetni kell. (Tny. 77. §)

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv vezetője jár el a nyugellátásokkal kapcsolatban, továbbá a **jogalap nélkül felvett nyugellátás** visszafizetésére, illetőleg megtérítésére kötelezett és a nyugdíjbiztosítási ügyviteli feladatot ellátó szerv között felmerült vitás ügyekben. A nyugellátásokkal kapcsolatos ügyekben az ügyfél újrafelvételi kérelmet²⁵ a határozat jogerőre emelkedését követő három éven belül nyújthatja be. A nyugellátásokkal kapcsolatos ügyekben méltányossági eljárás nem gyakorolható.²⁶ A határozat módosításának vagy visszavonásának kezdő időpontja nem érinti a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv követelésének jogalapját, valamint annak a felelősségét és visszafizetési, illetve megtérítési kötelezettségét, akinek a nyugellátás jogalap nélküli megállapítása, folyósítása felróható. (Tny. 95. § 1-3, 6. bekezdés)

A nyugellátással összefüggő jogot vagy kötelezettséget érintő intézkedéssel szemben **jogorvoslatnak** van helye (Tny. 3. § 2. bekezdés).

Ha a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv megállapítja, hogy a fellebbezéssel vagy a bíróság által el nem bírált döntése jogszabályt sért, döntését az ügyfél javára korlátozás nélkül; az ügyfél terhére egy ízben, a határozat közlésétől számított öt éven belül; ha a nyugellátás jogalap nélküli megállapításáért a nyugellátásban részesülőt felelősség nem terheli, a módosítást vagy visszavonást elrendelő határozat keltét követő hónap első napjától; ha a nyugellátás jogalap nélküli megállapításáért a nyugellátásban részesülőt felelősség terheli, az ellátás megállapításának kezdő időpontjáig visszamenőlegesen módosítja vagy visszavonja (Tny. 95. § 5. bekezdés).

Ha a nyugellátással, vagy más ellátással kapcsolatos határozatának bírósági felülvizsgálata során a bíróság a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervet új eljárásra utasítja, vagy a keresetet elutasítja, de az ítélet indokolásában tényként rögzíti a munkaképesség-változás, illetve egészségkárosodás mértékét, bekövetkezésének időpontját, fennállásának várható időtartamát, az esetleges felülvizsgálat időpontját, illetve a rehabilitálhatóságra, a szakmai munkaképességre vonatkozó véleményt, akkor az új eljárás, illetőleg az újabb igénybejelentés alapján megindult eljárás során a jogszabályban meghatározott orvosszakértői, illetve rehabilitációs szakértői szerv szakvéleményének ismételt beszerzése nélkül kell az igényt elbírálni (Korm. R. 72/A. §).

Ha az igény jogerős elbírálása után megállapítják, hogy az illetékes nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv az eljárása során **tévedett, mulasztott** vagy **jogszabályt sértett**, és emiatt az igényt elutasították, vagy alacsonyabb összegű nyugellátást állapítottak meg, illetőleg folyósítottak, a hiba

²⁵ Törvény kivételesen, az ügyfél különös méltánylást érdemlő érdekére tekintettel három évet meg nem haladó jogvesztő határidőt is meghatározhat az újrafelvételi kérelem benyújtására, feltéve hogy az újrafelvételi eljárásban hozott döntés mások jogát, jogos érdekét vagy jogi helyzetét nem érinti (lásd a Ket. 112. § 3. bekezdését).

²⁶ Ez csak azt jelenti, hogy a közigazgatási eljárás általános szabályai szerinti méltányosság (lásd a Ket. 113. § 1. bekezdését) nem gyakorolható, de a nyugdíjtörvény mind az ellátások megállapítására, mind azok emelésére, mind a jogosulatlanul felvett ellátások visszafizetésére vonatkozó külön méltányossági szabályokat tartalmaz, lásd a 72. oldalon.

megállapításától számított öt éven belül járó összeget és meghatározott mértékű késedelmi kamatot ki kell fizetni. Ha a hibát a foglalkoztató vagy egyéb szerv követte el, akkor a késedelmikamat-fizetési kötelezettség a foglalkoztatót vagy egyéb szervet terheli. (Tny. 80. § 1-2. bekezdés)

A saját jogú és a hozzátartozói nyugellátást, továbbá a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervek hatáskörébe utalt nem társadalombiztosítási ellátást a nyugdíjfolyósító szerv nyugdíjfolyósítási **törzsszám**, mint azonosító szám alatt folyósítja. A nyugdíjfolyósító szerv az ellátás folyósításának kezdetekor a nyugdíjfolyósítási törzsszám igazolására - e célra rendszeresített nyomtatványon - az érintett személy részére díjmentesen igazolást ad ki. (Tny. 79. § 1. bekezdés)

A nyugdíjfolyósító szerv a megállapított nyugellátás **folyósítását** a határozat beérkezését követő tizenöt napon belül postai úton vagy a jogosult által megjelölt belföldi hitelintézet átutalási betétszámlájára (bankszámlájára), az Európai Gazdasági Térség tagállamainak területén élők részére történő folyósítás esetén a jogosult által megjelölt, valamely tagállamban vezetett átutalási betétszámlára (bankszámlára), az ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek árvaellátását a gyám (hivatalos gyám), eseti gondnok által megjelölt gyámhatósági fenntartásos betétre vagy folyószámlára történő utalással teljesíti. A nyugellátást havonta kell folyósítani, legkorábban attól a naptól kezdve, amelytől azt határozattal megállapították, a jogosultság megszűnésének (megszüntetésének) napjáig, de - ha jogszabály eltérően nem rendelkezik - legfeljebb a jogosult elhalálozásának napját magában foglaló naptári hónap utolsó napjáig. (Tny. 79. § 2. bekezdés)

Arra az időre, amely alatt a jogosult - beleszámítva az őrizetbe vétel idejét is - harminc napot meghaladóan előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztését tölti, nyugellátását, baleseti rokkantsági nyugdíját, hozzátartozói baleseti és hozzátartozói nyugellátását **szüneteltetni kell**, illetőleg, ha kéri, azt az általa - visszavonásig érvényes - szabályszerű meghatalmazással ellátott személy kezéhez vagy a büntetés-végrehajtási intézethez kell részére folyósítani. A szüneteltetett nyugellátást a büntetőeljárás befejezése, illetőleg a szabadságvesztés letöltése után egy éven belül előterjesztett kérelemre a jogosult részére egy összegben ki kell utalni. (Korm. R. 73. § 1-2. bekezdés)

Az esedékessé vált és **fel nem vett nyugellátást** az esedékességtől számított öt éven belül lehet felvenni (Tny. 80. § 6. bekezdés).

Az, aki a reá irányadó öregségi nyugdíjra jogosító korhatárt elérte, és eddig az időpontig legalább húsz év szolgálati időt szerzett, kérheti a nyugdíja összegének folyósítás nélküli megállapítását, ez a **rögzített nyugdíj**. Amennyiben a nyugdíjra jogosító korhatáron túl tovább dolgozik úgy, hogy legalább 365 naptári napra szolgálati időt szerez, és ez idő alatt nem kéri a nyugdíja folyósítását, a tényleges nyugdíjba menetel idején - amennyiben számára kedvezőbb - választhatja a nyugdíjkorhatár betöltésére rögzített nyugdíjként kiszámított és az évenkénti emelésekkel növelt nyugdíját a tényleges nyugdíjba vonuláskor kiszámított összeg helyett. Aki nyugdíjának folyósítás nélküli megállapítását kéri, nem minősül öregségi nyugdíjasként. (Tny. 82. § 1. bekezdés)

A megállapított nyugellátásról **lemondani**, vagy azt átruházni nem lehet (Tny. 83. § 1. bekezdés).

A **jogosult halála esetén** a fel nem vett nyugellátást a vele közös háztartásban együtt élt házastárs, gyermek, unoka, szülő, nagyszülő és testvér egymást követő sorrendben, ezek hiányában

az örökös veheti fel a halál napjától vagy a hagyatéki végzés jogerőssé válása napjától számított egy éven belül (Tny. 83. § 2. bekezdés).

A nyugellátásban részesülő személy 15 napon belül köteles **bejelenteni** a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnek minden olyan tényt, adatot, körülményt, amely a nyugellátásra jogosultságát vagy a nyugellátás folyósítását érinti. A vele közös háztartásban együtt élt házastárs, gyermek, unoka, szülő, nagyszülő és testvér, ezek hiányában az örökös vagy a nyugellátás felvételére jogosított más személy a jogosult halálának tényét és annak időpontját 15 napon belül kötelesek bejelenteni az illetékes nyugdíjfolyósító szervnek. (Tny. 97. § 5. bekezdés)

Az, aki a jogosult halála esetén a kiutalt nyugellátást **jogalap nélkül** vette fel, köteles azt visszafizetni, ha erre őt írásban kötelezték (Tny. 86/A. §).

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv az e törvényen alapuló **követelését** öt éven belül érvényesítheti (Tny. 93. § 1. bekezdés).

Az, aki nyugellátást jogalap nélkül vett fel, köteles azt **visszafizetni**, ha erre a felvételtől számított kilencven napon belül írásban kötelezték. Ez idő elteltével a jogalap nélkül felvett nyugellátást attól lehet visszakövetelni, akinek a nyugellátás felvétele felróható. A felróhatóságot a nyugdíjbiztosítási igazgatási szervnek kell bizonyítania. (Tny. 84. § 1-2. bekezdés, Korm. R. 80. § 9. bekezdés)

Ha a nyugdíjfolyósító szerv a megállapított nyugellátást a határozat kézbesítését követő 15 napon belül nem folyósítja, a késedelmesen folyósított nyugellátás összege után - a határidő lejártát követő naptól - **késedelmi kamatot** fizet. A késedelmi kamat naptári napokra számított mértéke a felszámítás időpontjában érvényes jegybanki alapkamat kétszeresének 365-öd része. (Tny. 90. §)

A nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv vezetője a foglalkoztató, egyéb szerv és a magánszemély (a továbbiakban együtt: fizetésre kötelezett) kérelme alapján a nyugellátás visszafizetése, a megtérítés és annak késedelmi pótléka címén megállapított követelést, valamint a mulasztási bírságtartozást **méltányosságból mérsékelheti** vagy **elengedheti**, illetve részletfizetést vagy fizetési halasztást engedélyezhet, ha a körülményekből megállapítható, hogy a fizetésre kötelezett az adott helyzetben a tőle elvárható körütekintéssel járt el, vagy azok megfizetése a fizetésre kötelezett magánszemély és a vele együtt élő közeli hozzátartozók megélhetését súlyosan veszélyeztetné (Tny. 94. § 1. bekezdés).

Az e törvényben szabályozott nyugellátás, hozzátartozói nyugellátás iránti igények érvényesítésével kapcsolatos valamennyi eljárás **illeték- és költségmentes** (Tny. 81. §).²⁷

Méltányossági jogkörben megállapítható kivételes nyugellátások

Különös méltányolást érdemlő körülmények fennállása esetén a Nyugdíjbiztosítási Alap kezeléséért felelős nyugdíjbiztosítási szerv, a nyugdíjbiztosítási igazgatási szerv vezetője, az öregségi nyugdíjkorhatárt elérő személy, vagy rokkant, illetőleg árva részére **kivételes nyugellátást** állapíthat meg, ezen személyek illetőleg a házastársa jogán árvaellátásra jogosult fogyatékkal élő, illetve

²⁷ 2008 január 1-jétől az e törvényben szabályozott nyugellátás, hozzátartozói nyugellátás iránti igények érvényesítésével kapcsolatos valamennyi eljárás illetékmentes, az igények érvényesítésével kapcsolatos közigazgatási eljárás költségmentes.

tartósan beteg, vagy legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó özvegy részére **kivételes nyugellátás-emelést**, illetőleg a nyugellátásban részesülő személyek részére **egyszeri segélyt** engedélyezhet. A kivételes nyugellátás megállapításáról, a kivételes nyugellátás-emelés engedélyezéséről, illetve a kérelem elutasításáról határozatot hoz. (Tny. 66. §)

Kivételes nyugellátás megállapítására és kivételes nyugdíjmelés, illetve egyszeri segély engedélyezésére az érintett személy kérelme alapján kerülhet sor. A kérelmet az igénylő lakhelye szerint illetékes regionális nyugdíjbiztosítási igazgatóságához, valamint - kivételes özvegyi nyugdíj és árvaellátás esetén, ha a jogszerző már nyugellátásban részesült - a Nyugdíjfolyósító Igazgatóságához az ehhez rendszeresített nyomtatványon kell benyújtani. A kérelemben meg kell jelölni azokat a különös méltánylást érdemlő körülményeket, amelyek megalapozhatják a kérelem teljesíthetőségét. Az igazgatási szerv indokolt esetben vizsgálhatja, hogy a közölt adatok megfelelnek-e a valóságnak, szükség esetén a kérelmezőt hiánypótlásra szólíthatja fel. (Korm. R. 72/B. § 1. bekezdés)

Nem állapítható meg kivételes nyugellátás, illetőleg nem engedélyezhető kivételes nyugdíjmelés annak a személynek, aki előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztés büntetését tölti, vagy tartós bentlakásos intézményben él,²⁸ otthoni nyújtó ellátásban részesül,²⁹ illetőleg javítóintézetben van elhelyezve (Korm. R. 72/B. § 2. bekezdés).

A kivételes nyugellátást minden szempontból úgy kell tekinteni, mintha az - a jogosultsági feltételek megléte esetén - jogszerűen megilletné az ellátásban részesülőt. Megállapítása meghatározott időtartamra vagy meghatározott feltételekhez kötötten is engedélyezhető. (Korm. R. 72/B. § 3. bekezdés)

Kivételes öregségi, rokkantsági, illetve özvegyi nyugdíj akkor állapítható meg, ha a kérelmező (özvegyi nyugdíj esetén a jogszerző) rendelkezik a nyugdíj megállapításához szükséges **szolgálati idő legalább felével** és az özvegy, illetve árva megfelel az özvegyi nyugdíjra, illetve árvaellátásra való jogosultság feltételeinek, továbbá a kérelmező nem részesül rendszeres pénzellátásban,³⁰ ide nem értve az időskorúak járadékát (Korm. R. 72/B. § 4. bekezdés).

²⁸ A személyes gondoskodás keretébe tartozó szakosított ellátás az ápolást, gondozást nyújtó intézmény, a rehabilitációs intézmény, a lakóotthon, az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény (együttesen: bentlakásos intézmény) (1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (a továbbiakban: Szt.) 57. § 2. bekezdés a-d. pont).

²⁹ Ilyen az ideiglenes hatállyal elhelyezett, az átmeneti és a tartós nevelésbe vett gyermek (1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről, és a gyámügyi igazgatásról 53. § 1. bekezdés).

³⁰ Rendszeres pénzellátás: a táppénz, a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, az öregségi nyugdíj, a rokkantsági nyugdíj, a rehabilitációs járadék, az öregségi járadék, a munkaképtelenségi járadék, az özvegyi járadék, a növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi és özvegyi járadék, az özvegyi nyugdíj - kivéve az ideiglenes özvegyi nyugdíjat, továbbá a házastársa jogán árvaellátásra jogosult fogyasztékkal élő, illetve tartósan beteg vagy legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó személy özvegyi nyugdíját -, a baleseti táppénz, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a hozzátartozói baleseti nyugellátás, az Ft. alapján folyósított pénzbeli ellátás, az átmeneti járadék, a rendszeres szociális járadék, a bányászok egészségkárosodási járadéka, a rokkantsági járadék, a hadigondozottak és nemzeti gondozottak pénzbeli ellátásai, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, az időskorúak járadéka, a munkanélküliek jövedelemplótló támogatása, a rendszeres szociális segély, az ápolási díj, a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlék, valamint a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1408/71/EGK tanácsi rendelet alapján külföldi szerv által folyósított egyéb azonos típusú ellátás Szt. 4. § 1. bekezdés i. pont).

Rendkívül indokolt esetben kivételes rokkantsági nyugdíj akkor is megállapítható, ha a kérelmező nem rendelkezik a jogosultsághoz szükséges szolgálati idő felével sem (Korm. R. 72/B. § 5. bekezdés).

Kivételes árvaellátás akkor állapítható meg, ha az elhunyt jogszerző az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíj megállapításához szükséges **szolgálati idő legalább felével** rendelkezik, és a gyermek megfelel az árvaellátásra való jogosultság feltételeinek (Korm. R. 72/B. § 4. bekezdés b. pont).

Rendkívül indokolt esetben kivételes árvaellátás megállapítható akkor is, ha az elhunyt az előírt szolgálati idő felével sem rendelkezett, vagy az árva közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény nem nappali tagozatán folytat tanulmányokat (Korm. R. 72/B. § 6. bekezdés).

A **25. életévét betöltött**, felsőfokú oktatási intézményben tanulmányokat folytató árva árvaellátásának meghosszabbítása kizárólag első alapképzésben, az oklevél megszerzésére irányuló tanulmányok folytatásának idejére - amely nem haladhatja meg az adott alapképzési szakra a képesítési követelményekben rögzített időt - engedélyezhető, legfeljebb a 27. életév betöltéséig (Korm. R. 72/B. § 7. bekezdés).

A kivételes nyugellátás engedélyezett **összege** nem haladhatja meg az öregségi teljes nyugdíj legkisebb összegének másfélszeresét, de nem lehet kevesebb annak ötven százalékánál. Az engedélyezett összeg megállapításánál figyelemmel kell lenni a hiányzó szolgálati idő tartamára. (Korm. R. 72/B. § 8. bekezdés)

A kivételes nyugellátásban részesülő számára **kivételes nyugdíjmelés** akkor állapítható meg, ha a folyósított nyugellátás és a számára esetlegesen folyósított rendszeres pénzellátás³¹ - ide nem értve az időskorúak járadékát - együttes havi összege nem haladja meg az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének kétszeresét (Korm. R. 72/B. § 9. bekezdés).

A kivételes nyugdíjmelés engedélyezésénél **előnyben kell részesíteni** a férfiak esetében a 35 évnél, nők esetében a 30 évnél több szolgálati idővel rendelkező személyt, vagy a 70 éven felüli személyt, illetőleg az I. vagy II. rokkantsági csoportba tartozó személyt, és azt a személyt, aki kivételes nyugellátás-emelésben korábban nem részesült (Korm. R. 72/B. § 11. bekezdés).

A kivételes nyugdíjmelés **összege** nem haladhatja meg az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének 25%-át, de nem lehet kevesebb annak 10%-ánál (Korm. R. 72/B. § 12. bekezdés).

Nem engedélyezhető kivételes nyugdíjmelés a nyugellátás megállapítását, továbbá a korábbi méltányossági nyugdíjmelést követő 3 éven belül (Korm. R. 72/B. § 13. bekezdés).

³¹ Lásd a 30. lábjegyzetet a rendszeres pénzellátásról.

A nyugellátásban részesülő személy részére **egyszeri segély** kifizetését a Nyugdíjbiztosítási Alap kezeléséért felelős nyugdíjbiztosítási szerv, a nyugdíj-biztosítási igazgatási szerv vezetője engedélyezhetik, ha a kérelmező olyan élethelyzetbe kerül, amely létfenntartását veszélyezteti. Előnyben kell részesíteni a kérelmezőt, ha az egyszeri segélyt katasztrófa, elemi csapás, közeli hozzátartozó halála, illetve a kérelmező vagy közeli hozzátartozójának betegsége miatt igényli. A kérelem elbírálásánál figyelembe kell venni a kérelmezővel közös háztartásban élő, jövedelemmel nem rendelkező eltartottak számát is. Az egyszeri segély akkor engedélyezhető, ha a kérelmező pontja szerinti havi jövedelme³² nem haladja meg az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegének kétszeresét, ha a kérelmező közeli hozzátartozójával közös háztartásban él; két és félszeresét, ha a kérelmező egyedül él. Az egyszeri segélyt kérelmező személynek a kérelmében nyilatkoznia kell havi jövedelméről is. A kérelmező számára egyszeri segély évente csak egy alkalommal állapítható meg. Az egyszeri segély összege nem lehet kevesebb 10000 forintnál, de nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj jogszabályban meghatározott legkisebb összegét. (Korm. R. 72/B. § 15-19. bekezdés)

Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatója **rendkívül indokolt esetben akkor is engedélyezheti** a nyugellátás méltányosságból történő megállapítását, vagy emelését, ha az árva a 27. életévét már betöltötte, vagy az igénylő nyugdíjának, és a számára esetlegesen folyósított rendszeres pénzellátásnak a havi összege meghaladja az öregségi teljes nyugdíj legkisebb összegének kétszeresét, vagy az igénylő 3 éven belül méltányossági nyugdíjemelésben részesült. Nem engedélyezhető azonban emelés, ha a nyugellátás és a rendszeres pénzellátás havi összege meghaladja az öregségi teljes nyugdíj jogszabályban meghatározott - az évközi emelésekkel növelt - legkisebb összegének két és félszeresét. Engedélyezheti továbbá egyszeri segély méltányosságból történő kifizetését abban az esetben is, ha a kérelmező jövedelme meghaladja az öregségi nyugdíj kétszeresét, ha közeli hozzátartozójával közös háztartásban, vagy két és félszeresé, ha egyedül él, továbbá egy évben több alkalommal is, az öregségi nyugdíj legkisebb összegét meghaladó összegű segély kifizetését engedélyezheti azzal, hogy a segély összege nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj jogszabályban meghatározott - az évközi emelésekkel növelt - legkisebb összegének kétszeresét. (Korm. R. 72/B. § 20. bekezdés)

A méltányossági jogkörben - a kivételes nyugellátás megállapítása, a kivételes nyugellátás-emelés és az egyszeri segély engedélyezése, valamint a tartozás mérséklése, elengedése, illetőleg a fizetési

³² Jövedelem: elismert költségekkel és a befizetési kötelezettséggel csökkentett, a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint meghatározott, belföldről vagy külföldről származó vagyoni érték (bevétel) ideértve a jövedelemként figyelembe nem vett bevételt, és az adómentes jövedelmet is, illetve az a bevétel, amely után az egyszerűsített vállalkozói adóról, illetve az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról szóló törvény szerint adót, illetve hozzájárulást kell fizetni. Nem minősül jövedelemnek a temetési segély, az alkalmanként adott átmeneti segély, a lakásfenntartási támogatás, az adósságcsökkenési támogatás, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény alapján járó pénzbeli támogatás, a kiegészítő gyermekvédelmi támogatás alapján járó pótlék, a nevelőszülők számára fizetett nevelési díj és külön ellátmány, az anyasági támogatás, a tizenharmadik havi nyugdíj, a személyes gondoskodásért fizetendő személyi térítési díj megállapítása kivételével a súlyos mozgáskorlátozott személyek pénzbeli közlekedési kedvezményei, a vakok személyi járadéka és a fogyatékosági támogatás, a fogadó szervezet által az önkéntesnek külön törvény alapján biztosított juttatás, annak az alkalmi munkavállalói könyvvel történő foglalkoztatásnak a havi ellenértéke, amely a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló legkisebb munkabérének (minimálbér) 50%-át nem haladja meg, a házi segítségnyújtás keretében társadalmi gondozásért kapott tiszteletdíj, az energiafelhasználáshoz nyújtott támogatás (Szt. 4. § 1. bekezdés a. pont).

könnyítés engedélyezése tárgyában - hozott döntéssel szemben jogorvoslatnak helye nincs (Tny. 95. 4. bekezdés).

Tizenharmadik havi nyugdíj

Jogosult az a személy, aki a tárgyévet megelőző év legalább egy napján, és az ideiglenes özvegyi nyugdíj kivételével a tárgyév **május**, illetve **november** hónapjában a társadalombiztosítási nyugdíjrendszer keretében járó nyugellátásban³³ részesül. A tizenharmadik havi nyugdíj összege 2006-tól megegyezik a tárgyév november havi nyugellátás összegével. A tizenharmadik havi nyugdíjat a jogosultak részére évente két részletben - legkésőbb május, illetve november hónapban - kell folyósítani. Az első részletnek folyósításra kerülő összege megegyezik a tárgyhavi nyugellátás összegének az 50%-ával. A tizenharmadik havi nyugdíj november hónapban folyósításra kerülő összege megegyezik a tárgyévi összeg és a május hónapban folyósított részösszeg különbözetével. A szociálpolitikai (szociális biztonsági) egyezmény alapján megállapított nyugellátásnál a magyar jogszabályok szerint elismert szolgálati idő tartamának megfelelő - a magyar szerződő felet terhelő - arányos részt kell a tizenharmadik havi nyugdíj kiszámításánál figyelembe venni. (Tny. 6/A. § 1-4. bekezdés.)

³³ A tizenharmadik havi nyugdíj azokra vonatkozik, akik nyugellátásban részesülnek, tehát nem jár a rehabilitációs járadékban, rendszeres szociális járadékban, az átmeneti járadékban, a rokkantsági járadékban és a baleseti járadékban részesülőknek, de kapják pl. az árvaellátásban részesülők is.